

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗАТВЕРДЖЕНО

Гуманітарно-педагогічний факультет

“19” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА ЮНЕСКО»**

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітня програма: Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

Розробники: кандидат юридичних наук Івченко Б.-Ю.В.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО»

Вивчення дисципліни сприятиме формуванню знань про культурну, природну та нематеріальну культурну спадщину, отримання уявлення про основні історико-культурні та природоохоронні території й об'єкти, їхнє місце в українській і світовій культурі та ознайомленню з діяльністю центральних органів в системі Всесвітньої культурної спадщини, змістом основних міжнародних документів що регулюють питання її охорони.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	13 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	26 год.	год.
Лабораторні заняття	-	год.
Самостійна робота	81 год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3 год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: сформувати у студентів цілісне уявлення про об'єкти культурної і природної спадщини ЮНЕСКО, їх історію, сучасний стан, а також діяльність цієї міжнародної урядової організації зі збереження, охорони та популяризації культурних та природних об'єктів всесвітнього значення.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

РН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних,

економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

РН15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

РН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	Тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			Л	П	Лаб	Інд	с.р.		Л	П	лаб	Інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО, різновиди та законодавче забезпечення.													
Тема 1. Вступ до курсу «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО». Сутність природної та культурної спадщини та основні етапи створення списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.		20	2	4			14						
Тема 2. Міжнародне співробітництво в сфері охорони, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини.		20	2	4			14						
Тема 3. Об'єкти Всесвітньої спадщини України.		19	2	4			13						
Разом за змістовим модулем 1.		59	6	12			41						
Змістовий модуль 2. Культурна спадщина в історичній ретроспективі.													
Тема 4. Культурна спадщина первісної епохи і стародавніх держав.		12	2	4			10						
Тема 5. Культурна спадщина епохи європейського Середньовіччя і Відродження.		12	2	4			10						
Тема 6. Культурна спадщина Західної Європи в епоху Нового часу.		13	2	4			10						
Тема 7. Культурна спадщина Новітнього часу. Світова культурна спадщина XXI ст.		11	1	2			10						
Разом за змістовим модулем2		61	7	14			40						
Усього годин		120	13	26			81						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Тема 1. Вступ до курсу «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО». Сутність природної та культурної спадщини та основні етапи створення списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	2
2	Тема 2. Міжнародне співробітництво в сфері охорони, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини	2
3	Тема 3. Об'єкти Всесвітньої спадщини України	2
4	Тема 4. Культурна спадщина первісної епохи і стародавніх держав.	2
5	Тема 5. Культурна спадщина епохи європейського Середньовіччя і Відродження.	2
6	Тема 6. Культурна спадщина Західної Європи в епоху Нового часу.	2
7	Тема 7. Культурна спадщина Новітнього часу. Світова культурна спадщина ХХІ ст.	1

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Тема 1. Вступ до курсу «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО». Сутність природної та культурної спадщини та основні етапи створення списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	4
2	Тема 2. Міжнародне співробітництво в сфері охорони, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини	4
3	Тема 3. Об'єкти Всесвітньої спадщини України	4
4	Тема 4. Культурна спадщина первісної епохи і стародавніх держав.	4
5	Тема 5. Культурна спадщина епохи європейського Середньовіччя і Відродження.	4
6	Тема 6. Культурна спадщина Західної Європи в епоху Нового часу.	4
7	Тема 7. Культурна спадщина Новітнього часу. Світова культурна спадщина ХХІ ст.	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина України.	14
2	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Європи.	14
3	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Азії.	13
4	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Африки.	10
5	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Північної та Центральної Америки.	10

6	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Південної Америки.	10
7	Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Австралії та Океанії.	10

Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист проектів.

6. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму.
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо).

7. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» Розподіл балів за видами навчальної діяльності

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Змістовий модуль 1. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО, різновиди та законодавче забезпечення.		
Л.р.1. Вступ до курсу «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО». Сутність природної та культурної спадщини та основні етапи створення списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.	РН03, РН6, РН9, в тому числі знати: - предмет і завдання курсу. Характеризувати основні етапи становлення, формування та розвитку природної та історико-культурної спадщини. Аналізувати сучасні тенденції дослідження спадщини з точки зору збалансованого розвитку. Мати структуроване уявлення про: класифікацію природної та історико-культурної спадщини та об'єкти матеріальної та нематеріальної спадщини; - основні міжнародні документи, що регулюють діяльність по збереженню всесвітньої спадщини. Характеризувати основні завдання та напрямки роботи	10
Л.р.2. Міжнародне співробітництво в сфері охорони, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини.		10
Л.р.3. Об'єкти Всесвітньої спадщини України.		10

	міжнародних організацій щодо збереження об'єктів всесвітньої спадщини. Аналізувати особливості системи управління і охорони об'єктів природної та історико-культурної спадщини. Мати структуроване уявлення про: міжнародні організації, що беруть участь в діяльності щодо збереження всесвітньої спадщини. ЮНЕСКО і її роль в міжнародно-правове оформлення міжнародного співробітництва в галузі культури; - загальну характеристику об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Характеризувати об'єкти попереднього списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Аналізувати особливості системи управління і охорони об'єктів природної та історико-культурної спадщини в Україні. Мати структуроване уявлення про: основні етапи участі України в складі ЮНЕСКО. Використовувати документальні джерела та літературу	
Самостійна робота 1. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина України. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Європи. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Азії. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Африки.		40
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Змістовий модуль 2. Культурна спадщина в історичній ретроспективі.		
Л.р.4. Культурна спадщина первісної епохи і стародавніх держав.	РН03, РН6, РН15, РН16 у тому числі знати: - пам'ятники первісної культури, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Характеризувати особливості та види мистецтва Стародавнього Єгипту. Аналізувати витоки, види і жанри мистецтва Стародавнього Риму. Мати структуроване уявлення про: пам'ятники давньогрецької культури, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; - періоди в культурі епохи європейського Середньовіччя. Характеризувати пам'ятки культури середньовіччя, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Аналізувати періоди в культурі епохи італійського Відродження. Мати структуроване уявлення про: пам'ятки культури епохи Відродження, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; - різноманіття художніх стилів в мистецтві Нового часу. Характеризувати пам'ятники архітектури стилю бароко, включені до	10
Л.р.5. Культурна спадщина епохи європейського Середньовіччя і Відродження.		10
Л.р.6. Культурна спадщина Західної Європи в епоху Нового часу.		10
Л.р.7. Культурна спадщина Новітнього часу. Світова культурна спадщина ХХІ ст.		10

	Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Аналізувати особливості культури XIX ст. Мати структуроване уявлення про: художні напрямки, представлені в Західній Європі XIX ст. та основні риси романтизму в архітектурі та містобудуванні. Використовувати документальні джерела та літературу; - особливості формування Списку всесвітньої спадщини в XX ст. Характеризувати архітектурні школи і напрямки в першій половині XX ст. Аналізувати нові проблеми і нові перспективи розвитку всесвітньої спадщини в умовах глобалізації. Мати пам'ятники архітектури другої половини XX ст., що увійшли до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Використовувати документальні джерела та літературу.	
Самостійно робота 2. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Північної та Центральної Америки. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Південної Америки. Всесвітня історико-культурна та природна спадщина Австралії та Океанії.		30
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен		30
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	Відмінно
74-89	Добре
60-73	Задовільно
0-59	Незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати та мультимедійні презентації повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.

Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)
-----------------------------------	--

8. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4437>);
- посилання на цифрові освітні ресурси;
- підручники, навчальні посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти.

9. Рекомендовані джерела інформації

I. Базова

1. Managing cultural world heritage // World Heritage Resource manual. – UNESCO/ICCROM/ ICOMOS/ IUCN. – 2011. – 116 p.
2. Managing natural world heritage // World Heritage Resource manual. – UNESCO/ICCROM/ICOMOS/ IUCN. – 2012. – 98 p.
3. The objects of the UNESCO World Heritage in Ukraine : reference book / Ukr. Min. Of Culre, Kyiv Nat. Unity of Culture and Arts, Scien. Lib.; comp. O.O. Skachenko. – Kyiv : publ. Center of KNUCA, 2015. – 48 p.
4. Денисенко Г.Г. Культурна спадщина у формуванні історичної пам'яті. – К.: Інститут історії НАН України, 2018 - 319 с.
5. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. - Чернігів: ВАТ «РВК Деснянська правда», 2011. - 796 с.
6. Історико-культурні заповідники: Номінаційні дос'є об'єктів культурної спадщини, запропоновані для занесення до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. - К.: НДІ пам'яткоохоронних досліджень, 2014. - 280 с.
7. Керівництво з підготовки номінацій об'єктів Світової спадщини. Світова спадщина. Інформаційний посібник / Видання 2-е, 2011. – 278 с.
8. Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. — К.: Наук. думка, 2009. — Т. 5. — С. 12. — 560 с.
9. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО: міжнар. док. від 17.10.2003 - http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69
10. Культурна спадщина людства: збереження та використання / В.І. Акуленко, І. П. Магазинщикова, М. І. Моздир, О. О. Тарасенко. – Л. : Фенікс, 2002. – 160 с.
11. Культурна спадщина України: Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища. Збірник офіційних документів. - К., 2002.
12. Литовченко В. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО в Україні. – К.: «Самміт-книга» та «Ваш автограф», 2021. – 180 с.
13. Мельничук О. І. Міжнародно–правовий статус всесвітньої культурної і природної спадщини / О. І. Мельничук. – К. : Наук. думка, 2008. – 287 с.
14. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. - К.: Фенікс, 2008. – 176 с.

15. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: пам'ятка (уклад. О.О. Скаченко). – К.: Вид. центр КНУКіМ, 2017. – 71 с.
16. Офіційний сайт ЮНЕСКО. Список об'єктів Всесвітньої спадщини - <http://whc.unesco.org/en/list/en/news/1049/en/list>
17. Охорона культурної спадщини. Нормативна база: 36. документів / УТОПІС, Центр пам'яткознавства. - К.: НВП «Ферокол», 2010. - 580 с.

II. Допоміжна

1. Гамор Ф. Всесвітнє визнання букових пралісів Карпат: історія та менеджмент [Текст]: матеріали з нагоди десятиріччя об'єкта Всесвіт. спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» / Ф. Гамор; Карпат. біосфер. заповідник. - Львів: Тиса, 2017. - 247 с.
2. Класифікатори нерухомих об'єктів культурної спадщини України / НДІпам'яткоохорон. дослідж. – К. : Фенікс, 2012. – 77 с.
3. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО: міжнар. док. від 16.11.1972 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089.
4. Культурна спадщина людства: збереження та використання / В.І. Акуленко, І. П. Магазинщикова, М. І. Моздир, О. О. Тарасенко. – Л. : Фенікс, 2002. – 160 с.
5. Мельничук О. І. Міжнародно–правовий статус всесвітньої культурної і природної спадщини / О. І. Мельничук. – К. : Наук. думка, 2008. – 287 с.
6. Міжнародні документи [конвенції, хартії, рекомендації з питань охорони культурних цінностей] // Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань: зб. док. / Ін-т культурології Акад. мистецтв України. – К., 2009. – С. 220–360.
7. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини / М-во культури і туризму України ; Держ. служба з питань нац. культ. спадщини ; Н.-д. ін-т пам'яткоохоронних дослідж. ; [упоряд. та ред. І. Касяненко]. – К. : Фенікс, 2008. – 176 с.
8. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини : [міжнародні документи] – К. : Фенікс, 2008. – 176 с.
9. Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф.-фестиваль, Київ, 25–26 жовт., 2018 р. / М-во освіти і науки України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Київ. ун-т культури, Ф-т гот.-ресторан. і турист. бізнесу. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2018. – 390 с.
10. Паризька Декларація «Про культурну спадщину як рушійну силу розвитку». Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS). – Париж, 2011. – 11 с.
11. Петренко К.Ю. Двосторонні міжнародні угоди як інструментарій розвитку транскордонних природоохоронних територій національної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО в Україні // Економічні інновації : збірник наукових праць / Нац. акад. наук України ; Ін-т проблем ринку та економіко-екологічних досліджень. – Одеса, 2016. – Вип. 61. – С. 292-299.
12. Пількевич В. Діяльність ЮНЕСКО у сфері збереження світової культурної спадщини // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2016. – С. 50-52.

13. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8.06.2000 р. № 1805 – III // Відомості Верховної Ради. – 2000. – №39. – ст. 333; Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 5. – ст. 114.

14. Скаченко О. О. Косівська мальована кераміка як феномен української культури / О. О. Скаченко, М. М. Гринюк ; М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Наук. бка; редкол.: І. С. Бондар, Ю. І. Горбань, О.О. Каракоз, Ю. М. Ключко, С. Г. Винокурова, Л. А. Рибка. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2017. – 194 с. : іл. – (Серія «Скарби нації»; вип. 2).

15. Стецюк В. В. Природна та етнокультурна спадщина України: новітні дослідження / В. В. Стецюк, В. Г. Пазинич, Т. І. Ткаченко ; за ред. В. В. Стецюка. – К. : Вища школа, 2012. – 344 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Віртуальний музей нематеріальної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virtmuseum.uccs.org.ua/ua>

2. Всеукраїнський благодійний Фонд «Україна – ЮНЕСКО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesco.com.ua/>

3. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО : міжнар. док. від 17.10.2003 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69.

4. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_089

5. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>

6. Музей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virtmuseum.uccs.org.ua/ua/site/all-elements>

7. Постійне представництво України при ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesco.mfa.gov.ua/>

8. Скарби нації. Патріотичний освітній проект Наукової бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://skarbi-natsiyi.tilda.ws/#digital-resources>